

دستورالعمل اجرایی معاملات برخط اوراق بهادار در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران

این دستورالعمل به منظور اجرای سفارش‌های خرید و یا فروشی که به صورت برخط (Online) به سامانه معاملاتی ارسال می‌شود، در تاریخ ۱۳۸۹/۷/۳ شامل ۱۹ ماده و ۹ تبصره و یک پیوست به تصویب هیئت‌مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار رسید.

ماده ۱: اصطلاحات و واژه‌هایی که در ماده ۱ قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران مصوب آذرماه ۱۳۸۴ مجلس شورای اسلامی، آئین‌نامه معاملات در شرکت بورس اوراق بهادار تهران و دستورالعمل اجرایی نحوه انجام معاملات اوراق بهادار در فرابورس ایران تعریف شده‌اند، به همان مفاهیم در این دستورالعمل و قرارداد پیوست به کار رفته‌اند. واژه‌های دیگر دارای معانی زیر می‌باشند:

۱. عضو: کارگزار پذیرفته شده در بورس یا فرابورس است که خدمات دسترسی برخط بازار را به مشتری ارائه می‌نماید.
۲. بورس: بورس اوراق بهادار تهران (شرکت سهامی عام) است.
۳. دسترسی برخط بازار: فرآیندی است که طی آن سفارش‌های خرید و فروش و همچنین عملیات تغییر و یا انصراف از آنها توسط مشتری از طریق زیرساخت دسترسی برخط بازار جهت اجرا به سامانه معاملاتی ارسال می‌شود.
۴. زیرساخت دسترسی برخط بازار: زیرساختی است که به منظور دسترسی برخط به بازار توسط عضو استقرار یافته و استفاده می‌شود.
۵. سامانه معاملاتی: سیستم رایانه‌ای است که دریافت سفارش‌های خرید و فروش، تطبیق سفارش‌ها و در نهایت اجرای سفارش‌ها از طریق آن صورت می‌گیرد.
۶. سفارش: درخواست خرید یا فروش اوراق بهادار است که توسط مشتری از طریق زیرساخت دسترسی برخط بازار، جهت اجرا به سامانه معاملاتی، ارسال می‌شود.
۷. فرابورس: فرابورس ایران (شرکت سهامی عام) است.
۸. کانون: کانون کارگزاران بورس و اوراق بهادار است.
۹. مشتری: شخص حقیقی یا حقوقی است که متقاضی خرید یا فروش اوراق بهادار از طریق خدمات دسترسی برخط بازار می‌باشد و حائز شرایط مندرج در مواد ۷ و ۸ این دستورالعمل است.

ماده ۲: سفارش‌های ارسالی از طریق زیرساخت دسترسی برخط بازار باید مطابق مقررات، ضوابط معاملاتی و مصوباتی باشد که توسط سازمان تعیین می‌شود.

ماده ۳: زیرساخت دسترسی برخط بازار مورد استفاده عضو باید قبلاً از حیث مواردی از قبیل امنیت، حفظ اطلاعات محرمانه و قابلیت‌های فنی به تأیید سازمان رسیده و امکانات مناسبی را جهت کنترل و نظارت مستمر بر حفظ شرایط فوق در اختیار سازمان قرار دهد.

تبصره ۱: زیر ساخت دسترسی بر خط بازار باید امکان ارائه خدمات دسترسی بر خط بازار را با استفاده از امضای الکترونیک داشته باشد.

تبصره ۲: صدور تأییدیه مندرج در صدر این ماده رافع مسئولیت عضو در خصوص تأمین امنیت و قابلیت‌های فنی زیرساخت دسترسی برخط بازار نمی‌باشد.

ماده ۴: عضو باید در موارد زیر از سازمان مجوز دریافت نماید:

الف: بهره‌برداری از زیرساخت دسترسی برخط بازار،

ب: اعمال تغییراتی در زیرساخت دسترسی برخط بازار مورد استفاده که مطابق مقررات نیازمند اخذ مجوز است،

ج: بهره‌برداری از زیرساخت دسترسی برخط بازار پس از اعمال تغییرات موضوع بند (ب).

تبصره: اخذ مجوز موضوع این ماده، رافع مسئولیت عضو در خصوص رعایت قوانین و مقررات مربوط به معاملات برخط اوراق بهادار نمی‌باشد.

ماده ۵: درخواست اخذ مجوز موضوع ماده ۴ این دستورالعمل باید توسط عضو کتباً و به همراه مستندات مورد نیاز به سازمان ارایه شود. در صورت کامل بودن اطلاعات و مستندات فوق، سازمان نظر خود را مبنی بر پذیرش یا رد درخواست ارایه شده به عضو متقاضی اعلام می‌نماید.

ماده ۶: کلیه مسئولیت‌های قانونی و مقرراتی عضو و کاربران وی در قبال استفاده از خدمات دسترسی برخط بازار و معاملات انجام شده از این طریق، بر عهده عضو می‌باشد.

ماده ۷: عضو در صورتی می‌تواند خدمات دسترسی برخط بازار را در اختیار مشتری قرار دهد که مشتری حائز شرایط زیر باشد:

۱. دانش لازم در خصوص فرآیند ورود سفارش از طریق زیر ساخت دسترسی برخط بازار،

۲. مهارت لازم در خصوص معامله اوراق بهادار،

۳. دانش لازم در خصوص قوانین و مقررات مرتبط با معامله اوراق بهادار،
۴. نداشتن منع معاملاتی که توسط سازمان یا سایر مراجع ذیصلاح اعلام شده باشد.
- تبصره ۱: در مورد مشتریان حقوقی، شخص معرفی شده از سوی وی باید حائز شرایط موضوع این ماده باشد.
- تبصره ۲: عضو بمنظور حصول اطمینان از کفایت دانش مشتریان در خصوص معاملات بر خط، باید فرایندهای مستمر آموزشی را جهت به روزرسانی دانش ایشان به صورت حضور یا الکترونیکی مستقر نماید.
- تبصره ۳: سنجش توانایی مشتری از حیث شرایط موضوع این ماده توسط عضو و با مسئولیت وی انجام می‌شود.
- تبصره ۴: نحوه اجرای مفاد این ماده توسط اداره نظارت بر کارگزاران سازمان ابلاغ می‌شود.
- ماده ۸: عضو باید قراردادی را مطابق نمونه پیوست این دستورالعمل، با مشتریان در خصوص استفاده از خدمات دسترسی برخط بازار منعقد نماید.
- ماده ۹: عضو باید برای مدیریت معاملات بر خط، واحدی مجزا تشکیل داده و شخصی را جهت مدیریت بخش مذکور منصوب نماید. مدیر معاملات بر خط موظف به نظارت مستمر بر مخاطرات ویژه معاملات بر خط و انجام اقدامات کنترلی و نظارتی لازم از جمله الزامات ابلاغی توسط سازمان می‌باشد.
- ماده ۱۰: سازمان می‌تواند رعایت محدودیت‌هایی از قبیل موارد زیر را به اعضا ابلاغ نماید:
۱. محدودیت در نوع سفارش
  ۲. محدودیت در زمان فعالیت
  ۳. محدودیت فعالیت بر روی نماد معاملاتی، صنعت، بازار خاص یا بازارهای بورس و فرابورس
  ۴. محدودیت انجام معامله در عرضه های خاص
  ۵. محدودیت در حجم سفارش
  ۶. محدودیت در قیمت سفارش
  ۷. محدودیت معاملاتی برای مشتری خاص یا مشتریان
  ۸. محدودیت در تعداد مشتریان هر عضو
  ۹. محدودیت در حجم معاملات مشتریان
  ۱۰. محدودیت درصد تفاوت قیمت سفارش با دامنه مظنه بازار

۱۱. محدودیت درصد تفاوت قیمت سفارش با قیمت آخرین معامله

۱۲. محدودیت تفاوت قیمت نسبت به معامله قبل برای سفارشات با حجم پایین

تبصره: در صورت اعلام محدودیت جدید علاوه بر موارد موضوع این ماده، عضو مکلف است طی مهلت تعیین شده توسط سازمان امکان اعمال محدودیت را در زیرساخت دسترسی برخط بازار فراهم کند.

ماده ۱۱: زیرساخت دسترسی برخط بازار باید به گونه‌ای باشد که امکان اعمال محدودیت‌های وضع شده توسط سازمان فراهم شود و به صورت پارامتری قابل تنظیم باشد. محدودیت‌های وضع شده باید به صورت لحظه‌ای و برخط در زیرساخت دسترسی برخط بازار اعمال گردد و همزمان به نحو مقتضی اطلاع‌رسانی شود.

ماده ۱۲: سفارش‌هایی که محدودیت‌های موضوع ماده ۱۰ این دستورالعمل در مورد آنها رعایت نشده است نباید توسط زیرساخت دسترسی برخط بازار پذیرفته و به سامانه معاملاتی ارسال شود. در این خصوص ضروری است سوابق این موضوع بصورت الکترونیکی ثبت و نگهداری شده و بلافاصله پیغامی مبنی بر عدم پذیرش سفارش برای مشتری ارسال گردد.

تبصره: رعایت این ماده در خصوص سفارش‌هایی که به دلیل محدودیت‌های وضع شده توسط عضو پذیرفته نمی‌شوند نیز ضروری است.

ماده ۱۳: تمامی سفارشات که جهت اجرا به سامانه معاملاتی ارسال می‌گردد با کد عضو ارائه دهنده خدمات دسترسی برخط بازار و کد مشتری، ثبت خواهند شد.

ماده ۱۴: عضو موظف است کلیه سوابق تراکنش‌های دریافتی از مشتری و ارسالی به وی را در زیرساخت دسترسی برخط بازار خود نگهداری و حسب درخواست به سازمان ارایه نماید.

ماده ۱۵: در صورت وقوع هرگونه تخلف از قوانین و مقررات بازار اوراق بهادار از جمله مواد این دستورالعمل و یا به منظور پیشگیری از تخلفات، سازمان می‌تواند اقدامات زیر را به تنهایی یا توأمان انجام دهد:

۱. تعلیق و یا توقف امکان دسترسی برخط بازار متعلق به عضو،

۲. الزام عضو به تعلیق و یا توقف امکان استفاده از دسترسی برخط بازار برای یک یا چند مشتری و یا نمایندگان آنها.

ماده ۱۶: عضو نمی‌تواند بابت ارایه خدمات دسترسی برخط بازار، وجهی علاوه بر کارمزدهای مصوب سازمان از مشتری دریافت نماید.

ماده ۱۷: استفاده از زیرساخت دسترسی برخط بازار جهت معامله برای مشتریان توسط نمایندگان و شعب عضو منوط به اخذ مجوزهای لازم از بورس یا فرابورس می‌باشد. الزامات و شرایط ایجاد و نگهداری شعبه، نمایندگی و دفتر پذیرش که در سایر مقررات بیان شده یا می‌شود همچنان لازم الاجرا است.

ماده ۱۸: عضو باید رویه‌های معامله از طریق سیستم معاملات برخط بازار، محدودیت‌ها، شرایط و مخاطرات مربوط به این نوع معاملات را از طریق سایت رسمی خود به اطلاع عموم رسانده و هرگونه تغییر در موارد فوق را بلافاصله اعلام نماید.

ماده ۱۹: عضو جهت مدیریت حوادث پیش‌بینی نشده در معاملات برخط اوراق بهادار، از جمله قطعی برق، شبکه مخابراتی و اینترنت، باید رویه‌های مشخصی را اتخاذ نموده و به اطلاع مشتریان خود برساند.

- یک بند و ۲ تبصره به ذیل ماده (۲۰) دستورالعمل اجرائی نحوه انجام معاملات اوراق بهادار در فرابورس ایران، مصوب مورخ ۱۳۸۸/۰۶/۰۷ هیئت مدیره سازمان اضافه و فصل هفتم از دستورالعمل یاد شده و ماده (۲۰) آن به شرح زیر اصلاح شد:

فصل هفتم: عدم تأیید معاملات

"ماده ۲۰ - مدیرعامل فرابورس در شرایط زیر از تأیید معامله یا معاملات اوراق بهادار، حداکثر تا پایان ساعت اداری روز کاری برگزاری جلسه معاملاتی خودداری می‌نماید،

۱ - اعلام کارگزار مبنی بر وقوع اشتباه و احراز آن توسط مدیرعامل فرابورس

۲ - خطای معاملاتی متأثر از اشکال سامانه معاملات

۳ - معامله سهام بزرگتر یا مساوی ۵ درصد برای شرکتی که سرمایه پایه آنها کمتر یا مساوی یک میلیارد عدد سهم یا حق تقدم است و بزرگتر یا مساوی یک درصد برای شرکتی که سرمایه پایه آنها بیش از یک میلیارد عدد است در یک جلسه معاملاتی و توسط یک کد معاملاتی بدون رعایت ضوابط معاملات عمده

۴ - عدم رعایت سهمیه اعلام شده برای خرید یا فروش اوراق بهادار براساس مقررات که موجب عدم تأیید کل خرید یا فروش کارگزار می‌شود. در موارد خاص با تشخیص مدیرعامل فرابورس فقط خریده‌ها یا فروش‌های بیش از سهمیه تأیید نمی‌شود.

۵- در صورتی که ظن دستکاری قیمت یا استفاده از اطلاعات نهانی وجود داشته باشد، در این صورت مدیرعامل فرابورس می‌تواند معاملاتی را که با نوسان غیرعادی قیمت یا حجم غیرعادی انجام شود تأیید ننماید.

تبصره ۱: عرضه‌های اولیه و عرضه‌های سهام شرکت‌های دولتی در راستای خصوصی‌سازی و معامله آخرین روز حق تقدم استفاده نشده مشمول بند (۳) فوق نمی‌باشد.

تبصره ۲: کلیه مدارک و سوابق معاملات تأیید نشده باید توسط فرابورس ایران نگهداری شده و حسب درخواست به سازمان ارائه گردد.